

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus XXVII. De Sententia & re judicata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

si verò titulo careat, secundum Justinianum *Instit. de usufruct. §. error.* Cujus dicitur procedit si ex ea causa, quæ putabatur subesse, possessio non sit tradita, sed alio modo possessor eam nactus, ultro sibi hanc opinionem cepit, ut falso existimet sibi donatum, legatum, l. 1. *D. Pro donato.* Nam si ex ea causa res tradita sit, veluti si hæres ex causa legatorem tradiderit, quæ non erat legata accipienti bona fide curret usucapio, d. l. 1. *Et l. Quod vulgo 11. D. Pro emptore.* Ratio est, quod hoc in casu sit error probabilis, non etiam in illo. Et hoc ita in errore facti, & quidem alieni, in quo tolerabilis est ignorantia; nam error juris usucapionem non parit, l. *Nonnuquam 31. D. de Usucap.*

17 Quæritur autem. An titulus hic sit probandus? R. In longissimi temporis præscriptione non aliàs probandum esse, quàm si præscribenti obset jus commune, aut præsumptio Canonis, *et eod. in 6. Exemplum est in c. 7. h. 1. Et c. Cum contingat 9. inf. de Decimis.* Immemoriale tempus à tituli ostensione liberare, ex eo patet, quod sit locus constituti, d. c. 1. *eod. in 6.* Longum tempus non facit pro titulo præsumi, sed ille probandus est, cum d. c. 1. tantum loquatur de longissimo tempore, quod facit pro titulo præsumi. Clarus §. *Fendum 9. 19.*

18 IV. Requiritur, res sit talis, quæ præscriptionem non refugiat; quo modo non acquiruntur possessione res filii, §. *res filii. Instit. de Usucap.* Quod accipe de tempore longo; nam longissimum, id est quadraginta annorum spatium, contra fiscum currite videtur, quoad res jam adquirentes, per l. *Omnes 4. C. de Præscript. 30. vel 40. annor.* generaliter loquentem. Quod si debeantur quidem, necdum tamen sint adquisitæ fisco, decennium cum bona fide videtur sufficere; imo & interdum quinquennium, l. 2. *C. de Vestigialib. Et Commiss. Covarr. ad d. c. Possessor. p. 2. §. 2. n. 8.* Ut poenæ præscribatur, non requiritur bona fides, cum poena non debeat in foro conscientie ante sententiam Covarr. in 4. *Decretal. p. 2. c. 6 §. 3. n. 31.* Non præscribuntur decimas laici, c. *Cum causam 7. h. 1. qua de re latius inf. de Decimis*; uti nec alias res spirituales, quarum sunt incapaces. Prohibitæ & usucapi res dotales, pupillares. Minoribus non currit longum

tempus; uti nec illis, quibus non est agendi licentia, de quibus videatur Glossa in d. §. *res filii Et Cod. Quib. non obijc. longi temp. præscr.* Non præscribit etiam subditus obedientiam contra Prælatum, c. *Cum non liceat 12. hoc tit.* Oldrad. *Conf. 254.* Jurisdicção tamen præscribi potest veluti jus Episcopale per inferiorem Prælatum, c. *Anatit 15. Et c. 18. h. 1.* Contra res coronarum non currit tempus nisi immemorabile, quæ de re latius Covarr. d. p. 2. §. 2. n. 9. Non præscribuntur etiam procuraciones debitæ visitantibus, c. *Accidentibus 11. Et c. Cum ex officio 16. h. 1.*

19 Q. An beneficium acquiratur præscriptione. Minime; cum non possint beneficia obtineri sine canonica institutione, c. 1. *de R. Lim 6.* Triennalis tamen pacifica possessio cum titulo colorato prodest ad exceptionem Navar. *de Præben. Conf. 3.* Covarr. d. p. 2. §. 10. Si tamen adsit bona fides; nam aliàs nec in foro interno tutus quis est, nec in foro externo tolerandus. D. Peckius ad d. c. 1. n. 31. *de R. l. in 6.* Videatur hac de re latius Rebuff. *de Pacif. possessorib. Gomez. ad Reg. Cancell. de trien. possess. 33.* Est & possessio unius anni in beneficiis; quæ facit contra possidentem non impetrari beneficium: nisi in litteris exprimat nomen, & alia conditiones possessoris, & ex vi impetrationis intra sex menses possessor in judicium vocetur. Rebuff. *De annali poss.*

TITULUS XXVII.

De Sententia & re judicata.

SUMMARIUM.

1. Sententia & res judicata in quo differant.
2. Sententia unde dicitur & quid.
3. Sententia debet esse certa, & conformis libello.
4. Index conclusionem libelli an egredi possit.
5. Sententia qualiter proferri debeat.
6. Proferenda à judice competente, non tamen excommunicato.
7. Sententia contra Canones lata an sit nulla ipso jure?
8. Sententia valet non continens expressum juris errorem.

Y

9. Sen-

9. Sententia in causa matrimoniali non transit in rem iudicatum.
 20. Sententia lata ex falsis instrumentis vel testimonio non tenet.
 21. Sententia effectus est sopire litem.
 22. Item facere jus inter partes.
 23. Executio sententia concernit Dominum, non procuratorem.
 24. Executionem sententia qua impediunt.
 25. 18. Sententia executio ad quem spectet.
 26. Iudex loci an de novo cognoscere possit?
 27. Sententia duabus latis à diversis iudicibus, utra potior?
 29. Executio quo ordine faciendā.

Allegatis utrimque probatis, quantum satis videtur partibus, restat, ut jus dicatur à Iudice, per sententiam, non interlocutoriam, quae tantum fertur super aliquo incidenti, sed definitivam, quae principalem causam determinat. De ea hic agitur, simul & de re iudicata; * quae duo licet ad finia, diversa tamen sunt. Nam sententia se habet per modum agentis, & non tam negotio quam instantiae finem imponit; res vero iudicata per modum facti, & controversiam omnino sopitam facit.

2 Sententia dicta, quod Iudex quid sentiat super re proposita declaret: quam Cujac. ad r. Cod. de Sent. & Interloc. om. iud. describit esse decretum, à Iudice competente interpositum, servato iudiciorum ordine, de summa vel capitulo quodam litis, continens absolutionem vel condemnationem. Decreti nomen latius patet, sed hic restringitur ad sententiam per verba, *absolutionem vel condemnationem*. Brevius alii definitionem rei controversae dicunt.

3 Necesse est sit certa, l. Post sententiam 9. C. de Sent. & Interloc. om. iud. §. curare Instat. de Actioib. quia alias litem non ditimeret, imo non teneret; l. pen. & ult. C. de Sent. qua sine certa quant. prof. Et hoc, quatenus natura actus fert, quae interdum est talis, ut incerta sit faciendā, veluti si fructus petantur, ex obligatione alternativa agatur, l. Vbi autem 75. §. qui illud D. de V. O. Doct. ad d. §. curare. Sic libello confor: is, saltem qualitate, id est aliud non contineat, quam petitum, l. Vi fundus D. Communi divid. Quantitate ut respondeat libel-

lo non est necesse, cum contingat plus debere peti.

Ubi queri potest, An iudex ita sit adhaerens actioni, ut conclusionem actoris egrédias: quae R. Hoe videtur, per l. Non potest D. de iudic. & alia iura vulgata, quae volunt sententiam debere esse conformem libello, & secundum petitionem iudicari. Specul. de Sent. §. 4. n. 15. Valde tamen Charondas s. Resp. 67. non ita esse addidit. Quam iudicem actioni, quin possit, & quare postulante, adjudicari actori quid libello ejus non comprehensum, si ex actis pateat debent, iuxta l. Bonem. 47. §. aliquando D. de adl. edito. Quod quidem potest videri, & quomodo, ad amittendum multiplicationes litium evitandas; nihil tamen faveret ejus sententia d. §. aliquando, si quidem in eo actio est intentata, quae alteram continet, secundum quam non potest videri male iudicatum. l. Si is qui heres 25. §. 1. de Except. rei iud. de dicta ad D. h. t. n. 47. Praeterea contumere debet absolutionem aut condemnationem, neque enim sententia dicenda, quae non liberat, aut obligat, l. 2. C. de Sent. & Interloc.

Ad formam ejus spectat, ut hinc inde allegatis & examinatis, postquam in causa conclusum, partibus convocatis, proferatur ab ipso Iudice, nisi sit persona dignior, & sit, ut in 6. pro tribunali sedente, ut voluit, per Non. de Iudicib. 82. §. sedebunt: ut major sit attentio, & sedens quasi in solio suae majestatis iudicet justum iudicium; idque loco consueto, & conscripto, nisi sit lis brevis, maxime vilium perennarum aut casualium, Auth. Nisi C. de Sent. & Interloc. recitandis.

Hoc verò praecipue desideratur ad valorem sententiae, ut proferatur à Iudice competente, qui jurisdictionem suam aut formam prescriptam non egrédias, sive is sit ordinarius, sive delegatus. Non sit tamen excommunicatus, quia in tali nulla res detur jurisdictionis: adeò ut, si inter delegatos aliquis sit publicè excommunicatus, sententia concidat, & ad probandum 24. h. t. Denique respondeat officio praescripto juris, aut consuetudini, & h. t. neque enim à jure scripto aut consuetudine recepta recedere illi datur, ut dictum sup. in Officio iudicis.

Unde hic quaesitum, An sententia contra canones lata sit ipso jure nulla, & R. Nullum

esse, secundum d. c. 1. h. t. Cujus decisio vera est, si contineat expressum juris errorem, c. Cum inter 13. h. t. Expressum errorem continebit, quando pronuntiat de jure constitutionis, v. g. decimas in aliena parochia posse præscribi sine titulo: est enim hoc contra c. 1. eod. in 6. Alia exemplum est videre in l. 1. §. item D. Quæ sententia sine appell. rescind. * Si non contineat expressum juris errorem, sententia valet, ut quando de jure litigatoris pronuntiat, non etiam constitutionis, d. c. 13. in fine, veluti si quis allegato privilegio competente, condemnatur nihilominus, eo tamen non expresso in sententia, d. §. item. Quæ transit in rem iudicatam, si non fuerit appellatum intra decem dies, c. Inter 20. h. t. habebiturque pro veritate, l. Res iudicata 207. D. de R. I. & quidem præsumptione juris & de jure, ut postea nihil amplius queratur, l. Postrem D. de Re iudic. & probatio in contrarium nulla admittatur, etiam per instrumenta de novo reperta, c. Suborta 21. h. t. Quod impeter sibi laesus, qui passus est sibi labi appellacionis terminum.

Excipitur causa matrimonialis, in qua non transit sententia in rem iudicatam, c. Lator 7. c. Tenor 11. c. 2. h. t. etiam si bis confirmata fuerit, & terminus ad provocandum sit lapsus. Ratio est, quod in reliquis aliquid operetur consensus non appellantis, c. Quod ad 25. h. t. in causa verd. matrimoniali consensus partis non appellantis nihil faciat ad matrimonii validitatem aut invaliditatem, quia fovet peccatum in dissolvendo matrimonio legitime contracto, aut consensu. illegitimè in initum. In publico quoque negotio ex nova causa permissum uti instrumentis novis, l. Imperatores 35. D. de re iudic. Excipitur & sententia lata ex juramento necessario, quæ de re sup. tit. 24. c. D. h. t. num. 17. * Lata item est falsis instrumentis, c. Cum l. c. A. 22. h. t. Ratio est, quod per ejusmodi sit circumscripta iudicantis auctoritas, ut sustineri nequeat ab eo prolatum; quatenus tamen probatur iudex talium instrumentorum fidem secutus ita pronuntiasse, l. 3. C. Si ex falsis instrum. Idem juris dandum sententiæ latæ ex falsis aut corruptis testibus, c. Sicut 9. sup. de Testib. eadem suffragante ratione, si iudex per eos pronuntiasse, l. Drons

33. D. de Re iud. c. dixi hac de re latius D. eod. tit. num. 33. 54. c. 55. Denique retractari potest sententia, si causa sit, quæ Pontificem aut Principem moveat, ut in c. 7. sup. de Dolo & Contumacia.

Effectus sententiæ est, sopire litem & controversiam, c. 2. h. t. saltem quoad instantiam, ita ut iudex eam retractare nequeat, quippe functus suo officio, sive æquam sive inquam sententiam dixerit, ut in ea causa iudex esse desinat, l. Iudex 55. De re iud. Quæ tamen ad causæ consequentiam spectant, ea omnia eodem die supplet, l. Paulus 42. D. h. t. Si sententia fuerit nulla, cum suo officio non sit functus iudex, ex integro causam cognoscere non prohibetur, l. 1. C. de Sent. & Interloc. Et hoc quoad definitivam, nam interlocutoriam revocare potest, cum interlocutiones plerumque, ut ait Imp. in l. 9. Cod. d. tit. non perimant causam.

Est & sententiæ effectus, jus facere inter eos, inter quos lata; neque enim aliis nocent inter alios acta, tit. Cod. inter alios acta vel iud. aliis non noc. Hinc contra unum hæredem lata non obstat alteri, qui in iudicio non fuit, l. 2. Cod. Quib. res iudic. non nocet, ubi ea de re agendi plenior est locus; nisi jus ejus, qui non egit, debeat à jure ejus, qui egit, c. pen. h. t. Papinianus 8. §. 16. D. de inoff. testam. c. l. Sapè 63. D. de Re iud. aut is, qui prius habet rei controversiæ defensionem, patitur agere sequentem d. c. pen. c. d. l. Sapè. Sic creditor passus debitorem agere super proprietate pignoris, matris foerum vel uxorem super re dotali, emptor venditorem super re empta, sibi præjudicant. Ratio est, quod tales videantur consentire iudicio; dummodo sciat causam agi is, cui primæ competunt partes. Covar. Pract. Quæst. c. 13. n. 7. Falli tamen hoc variis casibus, de quibus Glos. in d. c. pen. Vide dicta ad D. h. t. n. 131. c. seqq.

Ad executionem sententiæ quod attinet, illa dominum concernit, cum, licet condemnatio fiat in personam ejus, qui litem est contestatus, procuratoris scilicet, l. 1. C. de Sent. & Interloc. qui contestando litem sit ejus Dominus, actio tamen iudicati & Domino datur & in Dominum, in ejusque bona fit executio, cum ejus agatur negotium. Est autem perpetua, etiam in hæredem competens, ad

ad hoc, ut iudicatio satisfiat. *l. Miles 6. in fine D. de Re iudic. & quidem in continenti parata in realibus: in personalibus quatuor menses dantur reo, l. 2. C. de Vsuris rei iud. Quod tempus prorogari ex causa potest, l. 4. §. Si quis D. de Re iud. ** Impedit tamen executionem privilegium competentiae, *l. Sumi qui 16. D. de Re iud. Uti & oppositio nullitatis, falsitatis in continenti probanda: nam cum executio fiat summarie, l. A divo Pio 15. §. si super rebus D. de Re iud. non admittit exceptiones, quae altioris indagacionem requirunt, l. 3. §. ibidem D. Ad exhiben. Impedit & eam restitutio in integrum, l. 1. C. Si adversus sent. appellatio de qua rit. seq.*

14 Spectat plerumque executio ad iudicem, qui sententiam tulit, si reus sit ejus fori: alias missio in bona decernit, cujus executio committenda iudici loci, ubi bona sita, *l. 2. §. contra-hentes, de Foro compet in 6.*

15 Ubi quaeritur, An iudex loci possit causam de novo cognoscere? R. Non videri: foret enim elusoria prior sententia. Audire tamen exceptiones super nullitate, super falso, illi permissum, non tam ut iudicet, quam ut remittat, *l. Si Prator 75. D. de Iudic. c. 5. ubi Innoc. h. 2. Permissum & illi audire exceptiones, quae post sententias competunt, ut solutionis, & similes, de quibus non iudicatum. Guido Papa decis. 374.*

16 Quid si contingat duas à diversis ferri sententias, utra erit potior? Si ad diversos spectet causa cognitio iure ordinario, illam praevalituram, quae pro reo est, quia favorabilior ejus causa, nisi sit evidenter iniqua, aut agatur causa favorabilis, vel pia, ut matrimonii, dotis, &c. *l. h. 2. Si vero ad plures spectet iure delegationis, ab arbitrio pendere delegantis, utra approbetur, quia jurisdictionem non suo, sed delegantis nomine exerceat. Ab arbitris latam neutram habere vigorem, *l. c. fin. & l. Diem §. si plures, D. de Receptis qui arbitr. quod diis nulla sit auctoritas, & inter partes non sit actum, cui eo casu sit standum.**

17 Ad executionem faciendam quod attinet, illa spectat ad iudicem ordinatum, aut etiam delegatum, *l. c. Quarenti 26. sup. de Off. iud. deleg. non etiam ad datum, cui tantum est commissa causae cognitio non etiam est jurisdi-*

ctio. * Facienda primò in mobilibus, ut quidem minimum noceatur reo. Quibus deficientibus veniendum ad immobilia, *l. l. A divo Pio 15. §. 2. D. de iudic. secundum ea, quae ibidem dicta sunt n. 147. & seqq.*

TITULUS XXVIII.

De Appellationibus, Recusationibus & Relationibus.

SUMMARIUM.

1. Appellatio quid?
2. Appellari iure Canonico potest, omisso nudo
3. An recte sic appelletur ad Legatum de laici
4. Finis appellationis.
5. Appellatio aliajudicialis alia extrajudicialis
6. Appellat quilibet gravatus, & cuius interest
7. A quolibet iudice inferiori ad superiorem.
8. Laicus non appellat ad iudicem Ecclesiasticum.
9. Appellat & uterque, actor & reus.
10. Vtroque ad diversos iudices appellantur quilibet iuris?
11. Ab arbitro an appellare liceat.
12. Appellatur à qualibet sententia definitiva
13. Ab interlocutoria quando appelletur.
14. Ab executione an appelletur?
15. An à sententia lata, in iudicio possessionis
16. An à poena?
17. A pronuntiatione poena appellari potest.
18. An à correctione appelletur?
19. Clausula, appellatione remota, an tam prorsus removeat
20. Clausula ista in medio posita an adfuit & praecedentia & sequentia?
21. Appellandum vel viri à voce, vel per libellum.
22. Apostoli quid, qualiter & quando petendi.
23. Apostoli recusatorii, testimoniales, & conventionales.
24. Appellatio quando presentanda & prosequenda.
25. Appellanti à definitiva licet novis allegationibus uti, non ab interlocutoria.
26. Effectus appellationis.
27. Appellatio ab aliquo incidenti an suspendat causam principalem?
28. Appellatio ab uno interposita prodest alii.